

Časopis „NAPREJ“ izhaja dvakrat mesečno in sicer 4. in 18.

Uredništvo, administracija in ekspedicija: Idrija št. 75.

Vse denarne pošiljatve na naslov:

Upravništvo „Naprej“.

Vse dopise in spise na uredništvo.

NAPREJ!

Lastnik lista:

„Idrijska okrajna organizacija.“

Naročnina za celo leto:

v Idriji (brez donašanja na dom): K 1'92, (z donašanjem na dom): K 2'40,

po pošti K 2'50;

v Nemčijo 3 krone.

Posamezne številke 8 vin.

Socializem.

(Nadaljevanje.)

Socializem in zasebna last.

Jasna in veličastna je misel socializma. Socialisti konstatirajo, da so po imetju današnji ljudje razdeljeni na dva razreda. Eden teh razredov, delavski razred, pa je prisiljen, da se za mezdo prodaja drugemu razredu. Proletarci nimajo nič — nimajo svojih tovaren, nimajo strojev, nimajo surovin, katere bi iz- in predelovali, nimajo niti polja niti travnikov, da bi jih obdelovali. Zato pa jih najema drugi razred, da mu proti plačilu robotajo. Drugi razred ima polje, tovarne, stroje za izdelovanje in pa dovolj denarja — ta razred kapitalistov in posestnikov ne dela, ali vendar se mu izborno godi. Ta razred vsprejema čisti dobiček, najemščino za polje, za stanovanja, obresti vrednostnih papirjev, dohodke iz akcij, iz obligacij ter podjetniški in trgovinski dobiček. Prav jasno je razvideti, da ne dobe tisti, ki delajo, za svoje delo toliko, kolikor bi morali dobiti, drugače bi gotovo ne hodili raztrgani in lačni — in tisti, ki nič ne delajo, pa bi ne živeli v izobilju. Pravice ni! Z mezdnim delom postanejo uslužbenci odvisni od delodajalcev. In prav tako, kakor v mestu ni tovaren za delavce, ni na kmetih zemlje za kajzarje in male kmetiče. Tovarne so v rokah tovarnarjev, polje in gozdovi pa v rokah velikih posestnikov. Kmet obdeluje zemljo v potu svojega obraza, veleposestnik, graščak pa se zabava v mestu za žulje ubogega kmetiča, ki mora delati in še plačevati najemščino od zemlje. Rudar roboti v rudniku — vsak

dan mu pretil smrtna nevarnost — lastnik rudokopa pa si z dobičkom, ki mu ga rudar s težkim delom napravi, sladi že tako sladke urice prijetnega svojega življenja. Cilj socializma je, da dobe kajzarji in mali kmetje zemljo veleposestnikov v svoje roke, na kateri bi potem skupno gospodarili. Tovarne morajo priti v roke tovarniških delavcev. Iz zasebnega premoženja naj se napravi narodno, občinsko, deželno, skratka družbino premoženje — in to bode potem komunizem, ki priproste ljudi tako moti. Skupna last zemlje, tovaren, rudnikov, skratka vseh predmetov, s katerimi se dela, izdeluje, predeluje, obdeluje, pridobiva, in skupno delo vseh, ki so zmožni za delo in izdelovanje — to je cilj socializma. Socializem noče deliti, ampak hoče vse premoženje in vso zemljo spraviti v celoto, ki bo last vseh v porabo vsem. Socializem pa hoče, da bi bilo na skupnem premoženju skupno delo in da bi prejel vsakdo resnično nagrado za svoj trud. Zato n. pr. zahtevajo ruski revolucionarji, da dobi ljudska družba vse cerkveno premoženje, da vsa zemlja pride v roke narodu — da se razlaste oni, ki sedaj delavca razlasčujejo, odvezemajoč mu pravo korist dela. Razlaščenje razlašče valcev

Proletarjat ve, da je svobodno delo mogoče le tedaj, kadar nastane vse premoženje last cele ljudske družbe namesto današnje zasebne lastnine. Dokler bodo posamezniki, in posamezni razredi imeli v rokah izdelovalna sredstva (tovarne, zemljo, rudnike itd.), dotodaj bode tudi peščica kapitalistov vladala nad velikim številom delavcev, do tedaj bodo množice izkoriščevane po posameznikih. Skupna last je torej potrebna, da se individuum

(oseba) osvobodi Odtod je torej ta velika komunistična ali kolektivistična ideja, glavna točka socialističnega nazora.

Socialna demokracija se baš s tem odlikuje, ker hoče za večino revnih in ubogih delovati. S svojim programom, ki teži za uvedbo splošne sreče, za odstranitev lakote in bede, ki sta večna nasprotnika miru, je soc. demokracija stranka harmonije, redu in miru. Socialna demokracija pa ni stranka veleposestnikov, tovarnarjev in podobnih elementov.

Socialna demokracija vidi zelo jasno, kako se je zasebna last razvijala v zgodovini. Z odstranitvijo suženjstva je izginila privatna last nad ljudmi, nad sužnji. Suženj, robotnik in njih družine so pač bile zasebna last svojih fevdalnih gospodarjev. Tlačan se ni smel sam ob sebi preseliti iz kraja v kraj, ni se smel ženiti itd. — šele francoska revolucija je proglasila ljudske pravice in razglasila, da se rodi vsak človek kot svobodno bitje! Tlačanstvo nove dobe, tlačanstvo v sedanjih časih pa je mezdno delo. Preje je bil kmet tlačan svojemu gospodarju-graščaku, sedaj sta pa poljski in tovarniški delavec tlačana tovarnarju in veleposestniku. Kakor je suženjstvo in tlačanstvo prešlo, tako preide tudi mezdno delo. Na njegovo mesto pa mora priti svobodno delo, ki bo dalo delavcu čisti njegov zaslužek. Nova last bode narodnega, občinskega, korporativnega in kooperativnega značaja — kljub temu pa bode individualna. Noben individij, noben posameznik ne bode izkoriščevan od drugih. Izginila bode tiranija akcijskih družb in bogatih posameznikov, izginila bode despotija veleposestnikov — pravo vsakega posameznika bode zavarovano z razumnimi in natančnimi pogodbami. Kar danes eksistuje kot privatna last, to je last enega razreda, last buržoazije. Da se pa tako razredno lastništvo odstrani, za to delovati mora vsakdo, komur je na srcu napredek gospodarske in politične demokracije.

Socializem in last poljedelcev.

Socialna demokracija ima v programu pretvoritev premoženja veleposestnikov v so-

cialno premoženje. Tisti, ki so bili včeraj še poljedelski delavci pri plemenitaškem ali pa navadnem veleposestniku, bodo jutri združeni v organizacijah gospodarili na poljih v svojo korist, ker so ta polja postala splošna last. S tem pridejo takoj v srečnejše stališče nego so bili dosedaj. Delo, ki je bilo do danes le mezdno, bo jutri delo v njihovo lastno korist, in s tem bode to delo tudi veselo in prijetno. Delali ne bodo za druge, ampak zase! Vso pozornost pa zasluži to-le: ne bodo izkoriščali drugih, ne bodo lastniki v dobičkaželnem zmislu. Pa tudi ne bodo le mezdni delavci. Vodstvo podjetja bo v njih rokah. Žvelj bodo v komunistični družbi. Vse pravice posameznikov bodo zajamčene z najnatančnejšimi pogodbami, in stali bodo pod varstvom celote, kajti vsakemu posamezniku bode moralo biti veliko na tem ležeče, da se nikomur ne bode kratila svoboda, ali sploh kakšna pravica že z ozirom na svojo lastno osebo. Vsak bode delavec in gospod.

Prvi argument, radi katerega se je socialna demokracija odločila za socialno lastništvo, je revščina poljedelskih delavskih množic in njihova zakasnelost z ozirom na industrielni proletarijat in vse ostale razrede ljudske družbe. Etika in človekoljubje sta prav zelo podpirala to radikalno-evolucijsko zahtevo po socialnem lastništvu. Pravo človeško dostojanstvo more le onod popolnoma uvaževano biti, kjer so si ljudje enaki in ne žive iz milosti ali pa iz meznega dela pri drugih. Vendar bi se vsakdo zelo motil, če bi mislil, da je le kakšna idealna pravičnost privedla socializem do tega, da je to zahtevo proklamiral. Pravi vzroki, radi katerih je socializem za socialno lastništvo in radi katerih odklanja zasebno last, so vsi tehniško-gospodarskega značaja. Požrešnost plemstva je osiromašila dolge vrste malih kmetov, tako da nimajo dovolj zemlje, ki bi jim dala sredstev za življenje. Mali kmetje so lastniki malih njiv in travnikov. Industrija je pa vstvarila najrazličnejše vrste gospodarskih strojev, parne pljuge, mlatilnice, stroje za košnjo in žetev, ki so dobro in uspešno porabljeni le na velikanskih njivah in razsežnih travnikih. Mali kmetič ne more uporabljati teh strojev —

mogoče bi jih mnogi mali kmetje bodisi posamezno bodisi skupno mogli kupiti — ali rabiti bi jih ne mogli radi male obsežnosti svojega polja. Industrijske iznajdbe pa gredo vedno in vedno naprej ter zahtevajo glasno in jasno zase ono mesto, ki jim gre. Kaže se torej brezpogojna potreba velikega skupnega gospodarstva in socialne lastnine baš radi racionalnega gospodarjenja. Veleposestniške latifundije so najboljši dokaz dobičkonosnega gospodarjenja v velikem obsegu. Seveda današnje plemsko ali veleposestniško lastništvo je kapitalistično lastništvo. V njem vlada prepir med razredom mezdnih proletarcev ter razredom kapitalistov; iz tega gospodarstva ima užitek le posameznik s svojo družino, ne pa na njem delajoči in robotajoči delavci. Zato pa veleposestniško gospodarstvo na velikih posestvih ni naš ideal, ampak baš dokaz največjega izkoriščevanja in utlačevanja delavskega ljudstva. Kar je na veleposestniških velikih posestvih odgovarja-jočega duhu časa — to je namreč harmonija med obsežnostjo zemlje in uporabo gospodarskih strojev. Na veleposestniških njivah se obnesejo stroji z vso svojo vrednoto.

Malemu kmetu ne pomagajo nobeni meščanski programi, ki stoje na stališču ohranitve dosedanjega veleposestniškega lastništva. Pomanjkanje zemlje je, kar mali kmet najbolj občuti, in vsaka stranka, ki je zadovoljna s sedanjim veleposestniškim lastništvom zemlje, je principierna sovražnica malega kmeta. V velikih dobah se nikdar niso dolgo premišljali: ali bi segli po privatnem premoženju veleposestnikov bodisi plemskih bodisi cerkvenih! Velika francoska revolucija je vzela konfiskacijo premoženja plemstva in cerkve, in današnja ruska revolucija tudi zahteva, naj se carska zemlja, ki tvori zelo veliki del ruske zemlje, da v porabo splošnosti.

Prevrat v mišljenju malih kmetov in kajzarjev po raznih deželah nas tudi poučuje, da je socialistična teorija prava! Mali kmet in kajzar sta že danes nevedé prišla med kolektivistice. Oba že vidita, da se koncentrira imetek v rokah nekoliko posameznikov in da jim bode v veliko korist, kadar bodo ti razlašeni od tega imetka. Današnji sistem

prvotne lastnine v poljedelstvu ima v malih kmetih, kajzarjih in v kmečkih poslih največje sovražnike. Edino tega je treba, da bi ta proletarijat vedel, po kateri poti ima hoditi. Zanj pa je pot organizacije — pot v vrste zavednega delavstva.

Proletarjat sam ve, da sta organizacija osvobojenega dela in uvedba skupne lastnine le takrat mogoči, kadar se večina izjavi zato. Dokler se bodo le posamezne osebe, dokler se bodo le posamezni razredi oziroma dokler se bode manjšina ljudstva izjavljala za novo obliko lastnine — dotlej bode še vedno mogoče izkoriščevanje in nadvlada posameznikov nad množicami. Skupno lastništvo je zahteva etike, človekoljubja, razvoja strojev — skupno lastništvo je pa tudi želja poljedelskih delavcev, kajzarjev in malih kmetov — in se bode zato tudi moralo uresničiti v interesu najširših ljudskih množic. Buržoazijske stranke, ki kličejo: zasebna last se more ohraniti — kažejo le: revščino duha, trdovratnost srca, nevednost in nepoznanje zgodovinskega razvoja.

Dalje prih.

Ne tepite otrok!

Napisala T. Schlesingerjeva.

Moč, katero daje občutiti posestnik nemaniču, mož ženi in starčku, krepkejši šibkejšemu, bolniku, odrasli otroku se je vsled napredka naobrazbe omejila. Naše stremljenje je pa, da bi se število slabotnih kar najbolj zmanjšalo, in sicer tako, da se onih, ki so po naravi slabotni, ne zatira, marveč se jih štiti. Slabotniki pa še niso zadosti varovani pred neumnostjo, hladnostjo in sirovostjo krepkejših ljudi. Najhujše se godi pri tem otrokom. Narava jim je sicer dala ljubkost, da bi jih varovala. Res je tudi, da ima skoro vsakdo rajši otroke, nego pohablence in starčke, čeprav je z njimi v enakem sorodstvu, a prav ravnati z otroci je dosti težje in načela, po katerih bi se bilo ravnati, niso ne lahka in še ne priznana.

Telesna kazen se sicer danes ne izvršuje več niti na najhujših zločincih, a vendar je

še splošno mnenje, da je palica ali brezovka pri otrocih neizogiben vzgojevalen pomoček.

Ta zmeta je posebno kvarna. Dosti staršev je, ki menijo, da zadošča docela, ako otroka dobro rede in ga lepo oblačijo. Za vzgojo pa imajo taki ljudje le kazen. Mnogo staršev ima takoj izgovor, če se jim le namigne, da slabo vzgajajo otroka, češ, «pa ga vendar tako pretepam» ali pa «kolikokrat je tepen, pa ne pomaga vse nič».

Starši mislijo redkokdaj o tem, ali bi morebiti ne bilo bolje, če bi ne pretepali otrok. Sploh je pa malo staršev, ki bi topli iz pravega prepričanja. Večina staršev pretepa otroke vsled svoje slabe volje, ker so nepotrpežljivi vsled napora in skrbi; dostikrat tudi zaradi tega, ker ne razumejo otrok: ne zanimajo se za njihovo duševno življenje in ga vsled tega tudi ne poznajo. Često so starši sirovi do otrok, ker čutijo, da so sami zatirani in trpinčeni, kar jim vzbuja nagon, da zatirajo in trpinčijo druge. Seve temu nagonu se vdajajo le prav slabi ljudje, ki jih je pa malo, in še manj bi se mu jih vdajalo, če bi se domislili, kako je ostuden. Predsodek (domišljija), da se z pretepanjem vzgaja otroke, zamori staršem vest glede sirovega početja, ter provzroča, da se mu vdajajo česče in česče.

Nekateri starši so še toliko pravični, da ne pravijo, kadar pretepaajo otroke, da hočejo s tem učiniti otrokom kaj dobrega, ampak, da jih otroci tako jeze. Taki starši naj se domislijo, da jih tudi odrasli, predniki in njih sovrstniki jeze dostikrat, pa jim ne pride na um, da bi jih udarili le enkrat. Odraslih namreč ne tepemo, ker nam sicer vrnejo udarec, ali pa morejo sicer nastati kake zle posledice; sirovosti do otrok, ki se ne morejo braniti, pa ne kaznuje nihče.

Večina staršev bi rada veljala pri otrocih kot vzorni ljudje in res je večina tudi mnenja, da to vsekakor otroci mislijo o njih, najsi ravnajo z njimi kakorkoli. V resnici pa opaža večina otrok prav dobro in misli docela prav o tem. Niti ne sanja se jim, da bi zaupali očetu in ga imeli za pravičnega, ki jih zaradi malenkosti ali sumnje same pretepa, ne da bi imel pravzaprav vzrok ali jih vprašal po

njem. Oče jim je sovražnik, ki se ga morajo čuvati kakor slabotni morejo: z zvižgačo, slepenjem, hlimbo, lažjo, pravtako kakor ravnajo slabotni med odraslimi proti nasilnikom in so k temu docela opravičeni.

Starši žele, da bi jih otroci ljubili, pa izmed njih prav malokdo ve, kako lahko se izgubi otroška ljubezen in zaupanje. Krivica in strogost vzbujata kadarkoli že nevoljo in nezaupnost tudi pri otroku. Sicer je tudi res, da otrok to kmalu pozabi. Kmalu izgine neprijaznost, če roditelj pokaže le nekoliko dobre in šale, toda le navidezno; kajti nekoliko ljubezni in nekoliko zaupanja se vselej izgubi ob takem primeru.

Mnogo napak, in sicer velikih, posebno laž in neposlušnost, izvira večinoma odtod, ker nimajo otroci zaupanja do staršev. Lahko pa seve tudi ni vzgojiti otrok, ki bi bili toliko zaupni, da bi ne imeli nobenih tajnosti pred vzgojitelji, da bi iskali ob vseh neprikljih pri njih sočutja, ako jim kdo dela krivico, ali da bi vzgojitelju razkrili kak dvom o njegovi pravičnosti in previdnosti. To je pa potrebno. Otrok, kateremu se večkrat pojasnijo ljubeznjivo in razumljivo vzroki, zakaj mora storiti to ali ono neprijetnost, ali se mu ne izpolni kaka želja, bo rad slušal sicer tudi opravičeni zahtevi v takih stvareh, ki jih je ne more razumeti, ako mu jih zapove vzgojitelj, vsled svoje zaupnosti do njega, in sicer prav zato, da mu dokaže svojo zaupnost.

Ne gre za to, da se kaznujejo storjene napake, ampak za to, da otrok ne dela napak; čuvati ga je treba pred napakami. Če se je pa napaka že dogodila, potem bo zadoščala strogost lica ali resna beseda tem prej, čim bolj je vaje otrok ljubezni in prijaznosti. Mnogo težje je pa ravnati z otroki, s katerimi ravna vzgojitelj že spočetka vihrovo, nestrpno, neprijazno ali celo strogo in so vsled tega postali nezaupljivi in otopeli. S strogostjo se tudi teh otrok ne poboljša.

Docela napačno menijo nekateri starši, češ, da pospešujejo otrokovo pridnost v šoli, če ga pretepaajo zaradi kake učiteljeve graje ali zaradi slabega reda v izpričevalu. Starši,

ki imajo čas in potrpljenje z otrokom, da se pogovarjajo z njim o tem, kaj se je učil v šoli in ga pri domačih nalogah le nekoliko opazujejo, vedo bolje kakor pa učitelj ob teh slabih šolskih razmerah, ali se njih otrok uči pridno ali ne, ali čuti svojo dolžnost, ali ima kaj ponosa ali ne. Opazijo lahko mnogo prej starši nego učitelji pri šestdesetih ali sedemdesetih otrocih, ali se otrok uči lahko ali težko in ali je zdrav in zadosti krepak, da more zmoči vse to, kar se zahteva od njega.

V izpričevalih vsega tega ni. Redi v izpričevalu nam samo povedo, ali je otrok odgovarjal učitelju na vprašanja prav ali ne in ali je pismene naloge izdelal dobro ali ne. Ako je izpričevalo dobro, vemo, da je vse v redu; če je pa izpričevalo slabo, pa še nikakor ne vemo, kaj manjka otroku. Mogoče se uči težko, mogoče ni priden, opešajo mu tudi lahko živci, telesna moč, kar se dogaja tako često pri slabokrvnih otrocih. Nekateri otroci ne morejo misliti dolgo o eni stvari, nekateri se pa do zmede razburijo, kadar jih učitelj pokliče, in ne morejo zbrati svojih misli, sploh: mnogo otrok potrebuje prav tako zdravnika kakor prijaznega, razumnega in ne preobloženega učitelja; in vendar obojega ne dobé. Gorje tem revnim stvarcem, če imajo še roditelje, ki menijo, da je pretepanje in sploh stroga kazen edini pravi vzgojevalni pomoček. Iz teh vrst so one revne žrtve, ki ne upajo domov, če imajo slabo izpričevalo, in se potikajo z doma, da popolnoma onemorejo, preden jih kdo prižene domu. Vselej pa ni tako; čestokrat pogine tako bitje, ki bi moglo ob dobri vzgoji postati staršem sicer v veselje ali oporo.

Učitelj, ki ima mnogo učencev, največkrat sam ne more povedati, zakaj ne napredujejo nekateri njegovi učenci. Zato bi bilo treba mnogo opazovanja in mnogo časa, ki ga pa ni. Z redi, ki jih daje, le označi, koliko so dosegli učenci učnega smotra dotičnega šolskega razreda. Kdo bi veroval, da so starši, ki trpinčijo otroke vsled takih označil! Starši bi vendar ne smeli biti strogi sodniki, potem naj še povedo, kdo sme obsojati, če ni prej zsalilšal tožnika, toženca in priče?

Vsak zdrav otrok hrepeni poizvedeti kaj novega, svoje znanje obogateti in primerno pečati s čim svojega duha in svoje roke. Kjer ni tega hrepenenja ali se otrok celo ne mara učiti, tam smo lahko uverjeni, da ali otrok ni zdrav ali pa se mu ne podaja prav učna tvarina. V tem primeru pa nikakor ni kriv vedno učitelj tega. Temu so krive večinoma povse različne okolščine: prenapolnjene šole, preobložen učitelj, slabo šolsko zdravstvo, pomanjkanje zraka, svetlobe in toplote. Često je temu vzrok glad, preslaba obleka ali dostikrat tudi žalost ali vzburljivi dogodki doma, ki jih otroci ne pozabijo niti v šoli. Pogostoma mučijo otroke iste skrbi kakor njih svojece, često zastajajo v šoli, ker nimajo doma ne prostora in ne časa, da bi ponovili učno snov; pogostoma pa morajo tudi opravljati domače ali obrtno delo, ki jih ovira pri uku.

Vsak blagohoten učitelj ve, da so otroci krivi le redkoma, da ne napredujejo dovolj, ve tudi, da niti pokvarjeni otroci med njimi, ki jim mora dati slab red v naravnosti (obnašanju), niso sami krivi, nego krivi so odrasli ljudje in pa socialne razmere, po katerih so bili pokvarjeni.

Ako je pa učitelj še tako prepričan, če še tako uvideva, kako nepripravno posredovanje so ti «redi» v izpričevalu med domom in šolo: rede mora dajati učencem, ker je predpisano tako; vsak vesten učitelj pa mora uajodločneje ugovarjati temu, da bi se smatrali redi, ki jih mora dajati učencem, kot merilo, po katerem naj bi starši pretepevali otroke.

Vem, da očetom in materam navadno ni toliko časa za vzgojo otrok, kolikor ga zahteva sedanja uredba v prid naraščaju. Čim bolj smo pa tega prepričani, da starši navadno ne morejo dosti storiti za otroke, kar bi bilo prav potrebno, čim bolj vemo, koliko trpe otroci ob danih razmerah, tem bolj je naša dolžnost, da jim ne nabremenimo novega trpljenja, ki ga imajo že tako zadosti v svoji mladosti, in sicer trpljenja, ki ga lahko odvrnemo. Telesnega trpinčenja ubranimo otroke prav lahko.

In še nekaj: Oglejmo si lice človeka, ki pretepeva otroka in rabsodimo, ali je videti

na licu zavedno, dolžnost izpolnujočo ljubezen ali pa ni morda le zla volja, nepremišljena jezavost ali celo surovost?

Veliki ruski pesnik Dostojevski je v »Bratih Karasov« opisal trpljenje otrok, ki ga jim povzročajo »izobraženi« starši, prav srčno in tužno; prikazuje nam očeta, ki kot vzoren vzgojitelj prime za šibo, ker se pa otrok skuša instinktivno izviti in se brani, postaja oče vedno bolj razburjen, dokler pretepava ubogo, vijoče in trgajoče se otroče kar brezmiselno. To se najbrže dogaja večkrat. Tepenje se prične navadno še s premislekom, a ta sirov čin vpliva samobesebi na izvrševalca tako, da docela pozabi pravo mero. Niti ne one mere ne poznajo več, ki jo smatra za pravo, kajti prave mere sploh ni, ta je le v tem, da se otrok sploh ne pretepa.

Češ, da starši nimajo časa, da bi vzgojevali svoje otroke skrbno, še nikakor ne opravičuje takega postopka. Nedostatki v nadzorstvu in navajanju otrok se ne da popraviti s pretepanjem, da niti vnanji uspeh, da bi opustili slabe razvade se navadno ne dajo odpraviti. Nikakor ni torej primerno, da delavci kratki čas, ki ga prebijejo pri svojih otrocih, porabijo kot strogi sodniki. Ali ni dosti bolje, da se razgovarjajo zaupno z otroci, jim resno vzbujajo vest, vse gre včasih s prav lahkim in dobrovoljnim potom, pametnim svetom, z vzbujanjem ponosa in odločnosti, posebno pa z dobrim vzgledom; s takim ravnanjem se da tudi ob kratkih večerih in praznikih doseči prav mnogo.

Dete ni namreč le telesno šibko nego tudi duševno; ne zna si pomagati, a zapaža pa vse. Pravzaprav ga nikakor ni težko vzgajati. Kdo se ne spominja več, s kakim ponosom je kot otrok želel obrisati šolsko tablo, pobirati zvezke součencev v šoli? Poznala sem majhno deklico, ki je smatrala za hudo kazen,

ako ni smela prinesti očetu, ki je prišel zvečer domov, domačih črevljev; štiriletnemu dečku je mati sezula hlačice, ako se ni dostojno vedel in mu je zopet oblekla krilce.

Manj strogosti in več šale z otroci; to bi bilo za starše sploh priporočljivo.

Ako se pa mora vsakega človeka smatrati nespametnega in prestrogega, ki šibkim otrokom povzroča muke, potem mora delavec, posebno socialno-demokratični delavec biti zadnji, ki bi ravnal z otroki tako neumestno. Strah in bojazen, ki ju povzroča navadno pretepanje, spravi otroka prav lahko ob odločen značaj in ga potare. Delavec naj pa skuša vzgojiti iz otroka krepkega in odločnega, neupogljivega, ponosnega človeka. Poljubljanje roke in se uklanjati, skrivati misli, podrejanje voljo, se hliniti in klečeplaziti naj uče svoje otroke oni ljudje, ki jih vzgajajo za urade in dostojanstva v meščanski družbi. Socialnodemokratični starši bi morali pa posebno pozorni biti na to, da ravnajo pri vzgoji tako, da si otroci pridobijo ponosa, srčnosti, samozavesti in duševne čistosti, vse pa od njih odvračati, kar bi napravljalo otroke boječe, tesnosrčne in neodkritne.

In še nekaj: Hočemo si pridobiti gospodarstvo nad svetom, da bi ga ravnali po modrejših, pravičnejših in milejših zakonih kakor so sedanji, in vendar bi niti ne znali ravnati z otroki brez sirovih nasilstev? Pri tožujemo se vedno po shodih in po našem časopisju nad sirovostjo in brezsrčnostjo današnjih oblastnikov proti šibkim in onim, ki so brez obrambe. Kako moremo kaj takega zahtevati, dokler ravnamo prestrogo z otroki proletarijata sami, z onimi bitji, ki so še šibkejša in še bolj brez obrambe, nego današnji delavci sužnji?

Premišlajte o tem!

Rudarski pregled.

Reforma jamske inspekcije se le zavlačuje. Kako pa bi bila potrebna dobra jamska inspekcija, katero bi izvrševali zaupniki

delavstva, kaže statistika iz l. 1905. V statističnem letniku (Statistisches Jahrbuch) beremo, da se je l. 1905. — 200 rudarjev

smrtno, 1513 pa težko poškodovalo, torej se jih je 92 poškodovalo več kot l. 1904. Razven tega sta se smrtno ponesrečili dve delavki, 34 delavk pa prav težko. Pri iskanju rude se je ponesrečilo tudi 7 delavcev, 2 smrtno in 5 prav težko. Ponesrečil se je tudi en uradnik. Vseh skupaj se je ponesrečilo na smrt 204, prav nevarno pa 1555 rudarjev. In kljub temu se ni še ničesar ukrenilo glede dobre in zanesljive inspekcije v jamah. Kapitalizem ubija rudarje — drug za drugim umira rudar na bojnem polju dela — vlada pak izdaja komunikeje in ne ukrene nič... Ljudstvo pa zahtevaj dejanja!

Ali je treba dobre jamske inspekcije?

Na Nyřanskem se je 13. junija v Avstrijašahtu ponesrečilo troje rudarjev. V Randvigu so se na Marija-Antonijevi šahti tudi trije ponesrečili, in sicer smrtno. Zasulo jih je — mrtve so odkopali. Vsi trije (Kolař, Muckenschnabel in Maš — dva Čeha in en Nemeč!) so družinski očetje — vdove in otroci plakajo za njimi ter kriče po maščevanju! — Na Moravsko Ostravskem je 19. junija zasulo osem rudarjev — šest je bilo se živih odkopanih, dva pa mrtva. Itd. itd. Ni skoro dneva, da se ne bi čitalo v časopisih poročilo: tu ali tam je zasulo enega, dva, tri rudarje... Ljudje prebero, skomignejo z rameni: eh, saj je tako preveč ljudi! In vi rudarji? Ali Vas ne pretrese srd, ko vidite: kako kapitalizem ubija vas in vaše tovariše? V strokovno organizacijo in v razredni boj proti kapitalizmu in meščanski družbi.

Rudarji na Saksonskem (v Nemčiji) so začeli boj za izboljšanje svojega mizernega položaja. Delajo po imenu deset ur, v resnici pa po 11—12 ur na dan. Plačani so slabo. V Zvikavi je izbruhnil že štrajk. Opozarja se rudarje, da nihče ne prevzemaj dela na Saksonskem. — Rudarji v Transvaalu (v Afriki) so tudi začeli štrajkati. Vzrok štrajka pa je dejstvo, da hočejo kapitalisti tamošnje »bele« delavce z »barvanimi« nadomestiti. »Beli« rudarji so izučeni ter zahtevajo primerno plačo. Nedavno je bilo razmerje: en »bel« rudar in 7 »barvanih« (kitajcev in zamorcev). To razmerje pa se je slabšalo od dne do dne ter

je bilo 1 : 13, ko se je začel štrajk. Zahteva štrajkujočih »belih« rudarjev, katerih je 7000, je: da se preneha uvažati Kitajce v Transvaal. — V Požunu na Ogrskem je minule dni štajkalo 2500 rudarjev. Rudarji so zahtevali izboljšanje plače. 20 junija jim je družba, ki je lastnik rudnikov, izboljšala mezdo, in štrajk je tudi takoj končal. — V Lotringiji na Nemškem rudarji se vedno štrajkajo. Nadejati je se uspeha. — V Angliji so se rudarji južnega Valesa bojevali s svojimi gospodarji zahtevajoč, naj se jim izboljša plača za enajstipol procenta. Gospodarji so jim sprva obljubovali 7½% izboljška, končno pa so dovolili vse zahteve — in s tem so 150.000 rudarjem znatno izboljšali življenjski obstoj. V Moravski Ostravi stavkajo rudarji pri več rudnikih — bati se je da se stavka ne razširi. Podjetniki ne kažejo še nobene posebne naklonjenosti za ugodno rešitev stavljenih jim zahtev. — Povsod se giblje rudar in hoče boljše existenco. Svojo zaščito pa ima v trdni in močni organizaciji. Res je le edina pomočnica rudarjev kakor tudi sploh vseh delavcev — dobra organizacija. Kjer si hočejo delavci izboljšati svoje stanje, organizirajo se v čvrsto falango: ki se ji pravi mednarodna strokovna organizacija. Za rudarje v Avstriji je to: Unija rudarjev avstrijskih.

Kakšna organizacija je za idrijskega rudarja? Nobena druga kot Unija rudarjev v Avstriji, kjer je združenih nad 35.000 rudarjev, ki ima v vseh revirjih Avstrije svoje tajnike za zaupne može. Naš idrijski revir spada pod tajništvo, katero ima sedež v Trbovljah. Podružnice Unije rudarjev v Avstriji v slovenskih oz. hrvaških deželah so: Idrija, Spodnja Idrija, Zagorje, Trbovlje, Hrastnik, Skale-Velenje, Kočevje, Britof-Vrem, Labinj (Albona) in Siverič v Dalmaciji. Tedenški doneski so po 30 vinarjev. Unija rudarjev v Avstriji izdaja tri strokovne rudarske časopise (Glück auf! — nemški — Na zdar! — češki — Gornik — poljski —); za slovenske člane pa je Rdeči Prapor. Vendar je upanje, da tudi slovenski člani dobojo v kratkem svoj rudarski list. Torej: zavedni rudarji v Unijo!

Iz idrijskega okraja.

«Slovenčev» poročevalec v «idrijskih novicah» grize iz onemogle jeze na vse plati! Seveda zopet laže, ker to je pač njegova navada! V notici „Naprej“ piše zopet prav po katoliško taji resnico. Pravi, da je sodrug Anton Kristan vpričo volilne komisije menjal nekamu volilcu glasovnico! Hm — državni pravdnik, kje pa si — zgrabi Kristana za vrat! Državni pravdnik pa še noče... In «Slovenčev» poročevalec joče... Pa, povejmo, kako je vendar takrat bilo? Na dan volitve proti četrti uri je prišel na volišče volilec, ki je bil takorekoč med ustanovitelji socialne demokracije v Idriji. Zadnja štiri leta se je pa umaknil popolnoma s pozorišča — vendar politično ni doslej nikoli pokazal drugačnega prepričanja kot rdeče socialno-demokratično. Klerikalci ga sicer že ves čas, odkar ni več v prvih vrstah socialne demokracije, obskakujejo ter vplivajo na moža, ki postaja seveda vsako leto starejši, z najrazličnejšimi sredstvi. Podpisali so mu tudi glasovnico z imenom Gostinčarjevim. (Če klerikalci hočejo, naznanimo mi državnemu pravdniku celo o sebo, ki je temu volilcu proti njegovi volji podpisala glasovnico!) Mož ni hotel prepira v hiši — šel je na volišče ter tam (kličem vas, gospod tehant Arko, dr. Mencingerja ter vso komisijo in zaupnike za prič!) rekel komisarju: «Moja glasovnica je nerabna, prosim za novo, da napišem ime kandidata!» In c. kr. komisar dr. Mencinger mu je dal novo glasovnico. Sodrug A. Kristan pa je pristopil k volilcu ter mu ponudil izpolnjeno glasovnico, kojoj je volilec pogledal, prebral ter jo izreki «ta je dobra in prava» — oddal predsedniku volilne komisije. Staro ter «nerabno» pa je izročil sodrugu Antonu Kristanu, ki hrani «nerabno» v spomin! — Tako je bilo in nič drugače. Gospod tehant Arko je to videl ter mora to pritrditi — drugače se ga bo obremenilo še s tem grehom. Sicer ga že poznamo, da rad večkrat malo drugače zavije, po jezuitsko... Spominjamo se dobro, kako se je vozil v Logatec, oziroma na Dunaj. Sodrugu Antonu Kristanu je še danes odgovora dolžan.

«Ogromna večina naše stranke.» Tako piše idrijski novičar v «Slovenec» z dne 22. junija 1907, pripovedujoč, da bo gorje, če klerikalci napovedo bojkot liberalcem in socialnim demokratom. Smešen je ta človek! 331 volilcev proti 858! In «331» je ogromna večina! Eno pa je resnica! Če bi se res izvršil gospodarski bojkot v Idriji, bi se klerikalcem slabo godilo. Samo gospodarski bojkot bi se moral organizirati. Golli in Treven bi to prokletu občutila. In če liberalci izstopijo iz katoliških prodajalen — bo tudi nekaj!

«Roditeljski ve'er.» ne da «Slovenec» miru. Prav mu ni, da je sodrug Anton Kristan govoril proti nazoru poročevalca A. Šabeca, «naj se otroka v predšolski dobi namaže z brezovko». «Slovenec» je seveda po svoji jezuitični navadi zasukal. Predavatelj A. Šabec je trdil, da se mora dete upogniti brezpogojno roditelju, češ: avtoriteta mora biti — sodrug Anton

Kristan pa je dvomil, če je vzgoja otrok v pokorne sluge avtoritet dobra i. t. d. Skratka: na roditeljskem večeru 17. junija je bila zanimiva debata, katero je seveda izrabila klerikalna bestija, da grize in kolje. Mi ne zamerimo, saj so «Slovenčevi» poročevalci zdavnaj izgubili pravico, da bi sploh koga mogli razžaliti. — V ostalem pa vse stariše opozarjamo na članek T. Schlesingerjeve, katerega priobčujemo pod naslovom: «Ne tepite otrok» v današnji številki.

Iz Spodnje Idrije nam pišejo: 18. junija je peljal naš slavni gospod nadučitelj Bajc šolsko mladino kopat v vodo Konomljico. V vodi se je dečkom zdelo veselo, jeli so kričati, ukati, vpitii — no, kot delajo otroci... Neki deček pa je zakričal celo: «Živio Kopač». In ta klic je našega učitelja bolj zbedel kot bi ga gad pičil. Skočil je k dečku ter mu jih priložil par okoli ušes. Gorje bi bilo fantu, ako ne bi bil urnih nog ušel svete jeze tresočemu se šomastru Bajcu. In «živio Kopač» je tako zbedel ubogega Bajca, da je poklical potem očeta dečkovega k sebi v pisarno. Prišla pa je le žena, rad katero se je po katoliško zadril: «da ni nje klical, ampak moža! Ko mu žena razjasni, da se njegovega vpitja ne boji, ampak naj ji raje pove, kaj hoče njenemu fantu — zadril se je zopet katoliški Bajc: «Na slavno c. kr. glavarstvo bom zatožil vašega fanta, pa na c. kr. rudniško direkcijo v Idriji — da ne bo nikoli dobil dela pri rudniku — ker si upa vpitii «živio Kopač» i. t. d. In ubogi Bajc je bil ves penast — ja, kaj bo, kaj bo — če že otroci vpijejo «živio Kopač». — Sploh je naš g. Bajc zadnje čase strašno srdit. Socialnih demokratov kar videti ne more. No, se bo že navadil na rdečo našo harvo, saj se še purmani navadijo kaj takega. Sodrug urednik! Potipljite tega moža ter priobčite, kar sem zgoraj navedel. Čas je že, da javnost malo več zve o tem znamenitem stebru katoliške misli v Spodnji Idriji. — Opomba uredništva: Mi pa opozarjamo c. kr. okrajni šolski svet na pedagoga Bajca. C. kr. okrajni glavar naj ga pouči, da se ne sme otrok uhljati. In «živio Kopač» tudi ne sme biti noben povod za kaznovanje šolskih otrok. — Oče otroka naj pa naznani Bajca na pristojnem mestu o svojem času, če bi fant res dela ne dobil. O Bajcu pa se naj nam sporoče vse njegove ošabne neumnosti, da ga bomo navadili malo manire. Tak učitelj ne spada med moderno ljudstvo Pa — glej klerikalca, imaš ga tu!

Prednaznanilo.

28. julija t. l. bo pet let, kar se je ustanovilo v Idriji kolesarsko društvo „Sloga“. Za pa bo kolesarsko društvo „Sloga“ na ta dan priredilo pri Matevžu Morovcu veliko ljudsko veselico, na katero se že sedaj vabi vsakogar, kdor se bo hotel v prijateljskem krogu zabavati.

Odbor.

Kolesarsko društvo „Sloga“

vabi na

izvenredni občni zbor

ki bo

dne 7. julija t. l. ob 10. uri dopoldne

v mali sobi rudarskega društva
(gostilna Kogej. I. nadstropje)**Dnevni red:**

1. Poročilo odbora.
2. Volitev odbora.
3. Raznoterosti.

Odbor.**Poslano *).**

Že vsa štiri leta, kar službujem v Idriji, se zaganja vame «Slovenčev» idrijski novičar — katehet Oswald — z vso strastjo klerikalnega fanatika. Do danes nisem storil ničesar v svojo obrambo. Mislil sem, da se imenovani katoliški duhovnik končno vendar izbesni in me pusti v miru, kakor puščam jaz njega. Toda motil sem se! Pravijo, da imamo pse, ki grizejo in lajajo toliko časa, dokler jih ne ukrotiš s pasjim bičem. Zategadelj bi bilo koristno, da se človek oboroži s tem pripravnim orožjem!

Ne govoril bi niti danes, da se ni Oswald zagnal v 142. števil. «Slovenca» v moje službeno delovanje, očitajoč mi v «idrijskih novicah», da zane-marjam svojo službeno dolžnost. To je bridko očitaje, in moral bi biti falot, ako bi ga brez ugovora vtaknil v žep. Glede izvrševanja svojih službenih dolžnostij se namreč ne zavedam nobene krivde in nobenega prestopka, ker storim za šolo vse, kar je v danih razmerah v najboljših mojih močeh. Na pričevanje kličem tiste oblasti, ki so nad menoj, in pa tiste starše in gospodarje, katerih učenci so ta štiri leta hodili k meni v šolo. Ti so edino kompetentni soditi o mojem delovanju v šoli. Oswaldu ne pristojata v tem pogledu nobena sodba. Ta naj rajši pazi nase!

Frisiljen sem, da zavrnem Oswaldovo očitaje v zso odločnostjo, ker ne morem trpeti, da bi kdorkoli — in bodisi tudi katoliški duhovnik — brez mojega protesta oskrunjal mojo stanovsko čast. Kdor dela to z golim natoletovanjem in brez veljavnih dokazov, je lažnik in denuncijant prve vrste! In če je ta lažnik in denuncijant obenem katoliški duhovnik, sta ta lažnjivost in denuncianstvo toliko ostudnejši.

Oswald piše: «Človek bi mislil, da Gangl za šolo silno gori in vendar je v zadnjem času kar dvakrat imel dopust, da se je lahko posvetil politiki.» — Res je: v zadnjem času sem imel dvakrat dopust. Prvič

dne 6. junija (ves dan) in 7. junija (dopoldne). Toda posvetil se nisem nobeni politiki, ampak obiskat sem šel svojo bolno hčerko, ki se je zdravila v Ljubljani in zbolela na angini. Toliko pravice imam kot oče do svojega otroka. Ali naj bi šel morda prej vprašat klerikalnega obrekovalca, ali smem k bolni hčerki ali ne? Že iz tega je razvidno, kako daleč sega klerikalna infamnost. Pride tak-le nesramen fanatik in izrablja bolezen nedolžnega otroka ter dolžnost očetovo do njega v svoje umazano roko-njaštvo! Dobro bom shranil to-le «Poslano», da ga pokažem svojemu otroku, kadar doraste in bo znal čitati, ter ga poučim, kakšni so bili tisti čas učitelji Kristovega nauka ljubezni! In gorje mojemu otroku, če bi prišel v šolo k takemu učitelju! Srd do njega naj prehaja od roda do roda!

Drugič sem imel dopust (za pol dneva) dne 13. junija. Član sem okrajnega učiteljskega društva za logaški okraj in kot tak imam dolžnost in pravico, da se udeležujem njegovih zborovanj. Vrhutega so me prosili tovariši z idrijske rudniške šole, naj grem z njimi na Rakek, kjer je sklepalo učiteljstvo logaškega okraja o resoluciji za regulacijo učiteljskih plač. To željo sem povedal svojemu g. ravnatelju, in ta mi je brez ugovora dovolil, da se lahko udeležim tega zborovanja. Na Rakeku smo govorili o imenovanem predmetu, in zbrano učiteljstvo me je izbralo za svojega delegata, ki naj se udeleži zborovanja vseavstrjskega učiteljskega na Dunaju. Pri tej priliki sem govoril tudi jaz. Kako in kaj, pozve lahko Oswald pri svojem somišljeniku J. Novaku, ki se je tudi udeležil tega sestanka. To je bila vsa moja politika! Napaka je bila tudi sedaj, da nismo prej dobili dovoljenja od Oswalda, je-li se smem tudi jaz udeležiti manifestacije za pravice učiteljskega. Toda za to pravico smo manifestirali že prej, preden me je prijazna usoda vrgla v neokusno bližino tega individua, in bomo manifestirali še potem, ko pride tudi za take ljudi dan plačila. Te pravice, ki jo imam kot avstrijski državljan in kot član učiteljskega stanu, mi ne vzame tisoč še tako umazanih denuncijacij!

Dalje govori «Slovenec»: Ko je zadnjič pisal svojo povest za družbo sv. Mohorja, ga več dni ni bilo v šolo in tovariši so ga morali nadomestovati, učenci so pa ugali, kaj je gospodu učitelju, da ga ni v šolske prostore.

Mimogrede omenjam, da leži nagrada, ki sem jo dobil za to še neobjavljeno povest, «Slovenca» globoko v želodec, kar je že večkrat povedal. A sedaj je prišel še Oswald in široko pljunil na moje literarno delovanje. Oswald in literatura! Oswald in kultura — tako bi bilo boljše!

A da ne dobi zaradi tega moja dopusta, ki sem ga imel lansko leto v drugi polovici meseca aprila, Oswald sivih las, in da ne bo nihče več ugibal, čemu sem imel ta dopust, navajam tu zdravniško izpričevalo, ki je bilo povod, da mi je dalo mestno županstvo na predlog ravnateljstva dopust:

Zdravniško izpričevalo, s katerim podpisane potrjuje, da je gospod Engelbert Gangl, učitelj

*) Za vsebino tega je odgovorno uredništvo le toliko, kolikor zahteva zakon.

pripravljalnega razreda mestne realke v Idriji, že dalje časa bolan na svojem živčevju. — Živčni eaostranski glavobol na desni strani čela provzročuje že več mesecev jako nemirno spanje. — Začasno občuti v obeh rokah parastezijo, obstoječo v gomezici in mravljinčavosti. — Pri malo hitrejši hoji zlasti navzgor se javi pri gospodu učitelju živčno (nervozno) utripanje srca in utrujenost udov. — Opisana živčna bol se je pojavila v prvi vrsti vesled prenapora v šoli, in podpisane predlaga, da se gospodu Ganglu dovoli dopust za nekaj tednov.

Dr. Papež m. p.

c. kr. rudniški zdravnik.

Kdor ima v glavi pamet in v duši poštenje, bo brez ovinkov priznal, da se v takem položaju ne dado spisovati povesti, ki jim prisojajo prvo nagrado. To je resnica! Če nima Oswald v glavi pameti in v duši poštenja, naj povpraša kakšnega izvedenca, ki je njegove politične barve. Ta ga morda prepriča o tem. Resnica pa je tudi, da je samo pošteno in naporno delo zrahljalo moje živce. Zakaj dostikrat, ko Oswald tarokira ali po klerikalnih časopisih opravlja poštene ljudi, jaz delam in tako izpolnjujem nalogo svojega življenja!

Izjavljam, da ne navajam vsega tega zaradi Oswalda. Njegovo prečastito mnenje je zame irelevantno. Vse to navajam zategadelj, da ostaneta ugled šole in moja čast neoskrunjena pred javnostjo in pred onimi starši, ki izročajo svoje otroke meni v pouk.

Dostavljam tej izjavi samo še zatrdilo, da ni zaradi očitanih dopustov trpel pouk v mojem razredu niti najmanj. Česar nisem mogel sam, so opravili drugi, ki imajo o vzgoji, o pouku in kolegijalnosti drugačne pojme, nego jih ima Oswald. Sedaj pa vprašam Oswalda: Kdo ga je pa nadomeščal tisti čas ko je brez dopusta zanemarjal pouk? In da ga je zanemarjal, to mu dokažem tudi pred sodiščem s pričami, ki bodo prisegle — če bo treba! Naj me torej toži! Tako je, mislim, za danes dovolj!

Iz vsega povedanega je razvidno, da je najprimernejše, če končam z njegovimi besedami: «Menimo, da bi bilo umestno, najprvo pometati pred svojim pragom, preden se iščejo smeti drugod!»

V IDRIJI, dne 26. junija 1907.

Engelbert Gangl.

Kašelj!

Kdor trpi na kašlju, rabi naj povsod preizkušer o olajševajoče in zelo okusne

Kaiserjeve prsne karamele.

5120 notarsko overovljenih spričeval kaže uspehe pri kašlju, hripavosti, kataru in zažlemanosti.

Paketi po 20 in 40 vin. — Pravi so le z znamko «Tri jelke». — Zaloga pri 24—7

Danielu Pircu, lekarnarju v Idriji.

Izdajatelj in odgovorni urednik Anton Kristan.

Milostiva gospa,

all veste, zakaj morate pri nakupovanju sladne kave izrečno poudarjati ime »Kathreiner« ?

Ker se Vam sicer utegne primeriti, da doblite manj vreden posnemek brez vsehrlin, s katerimi se odlikuje Kathreinerjeva kava.

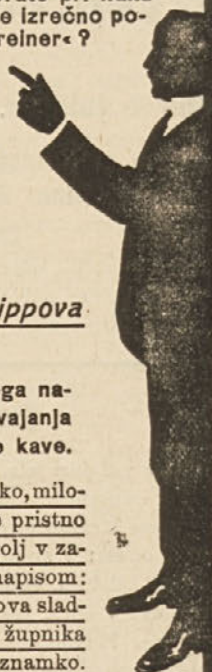
Zakaj le

Kathreinerjeva Kneippova

sladna kava

ima spričo posebnega načina svojega proizvajanja vonj in okus zrnate kave.

Zapomnite si torej natanko, milostiva gospa, da dobivate pristno Kathreinerjevo kavo zgolj v zaprtih izvornih zavojih z napisom: »Kathreinerjeva Kneippova sladna kava« in s sliko župnika Kneippa kot varstveno znamko.

P. n.

Dovoljujem si slavnemu občinstvu naznanjati, da sem

otvoril pri sv. Trojici v Demšarjevi hiši

kleparski obrt.

Oprt na večletne izkušnje in popolno strokovno izobrazbo, zagotavljam točno postrežbo in solidno delo po zmernih cenah. Prizadeval si bom vedno ustreči svojim cenj. naročnikom v vsakem oziru, zato se nadejam, da me bo slav. občinstvo počastilo z obilnimi naročili, za kar se priporočam

z odličnim spoštovanjem

Ivan Jenko

kleparski mojster v Idriji 58.